

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

Útulky pro zvířata a role médií v jejich fungování

Natálie Šafářová

Bakalářská práce

2019

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše. Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 6. 3. 2019

Natálie Šafářová

Poděkování

Velké poděkování patří PhDr. Haně Synkové, PhD. za vedení mé práce, odborné a užitečné rady, které mi během psaní bakalářské práce poskytovala. Díky patří také všem mým informantům, kteří mi poskytovali rozhovory a někteří mě také velice ochotně seznamovali s terénem a tím mi do něj umožnili lepší vstup. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině a snoubenci, kteří mě maximálně podporovali nejen při psaní bakalářské práce, ale v celém vysokoškolském studiu.

NÁZEV

Útulky pro zvířata a role médií v jejich fungování

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá tím, jak fungují útulky pro zvířata a jakou roli v jejich fungování hrají média. Cílem mé práce je zjistit, jak medializování zvířat z útulku, informací o nich a sdílení jejich příběhů, pomáhá ve fungování útulku. Bakalářská práce je založena na terénním výzkumu a podpořena teoretickými východisky Human-animal studies a antropologií médií.

KLÍČOVÁ SLOVA

Human–animal studies, média, útulky pro zvířata

TITTLE

Animal shelters and the role of media in their functioning

ANOTATION

The bachelor thesis describes how animal shelters work and what role media play in their functioning. The aim of my work is to find out how the medialization of the animals from the shelter, the information about them and the sharing of their stories helps in the operation of the shelter. The whole bachelor thesis is based on fieldwork and supported by the theories from Human-animal studies and anthropology of media.

KEY WORDS

Human–animal studies, media, animal shelter

Obsah	
Úvod	9
1. Human-animal studies	11
2. Metodologie	13
2.1 Etika výzkumu	13
2.2 Metody sběru dat.....	13
2.3 Výzkumná otázka.....	14
2.4 Terénní výzkum	14
2.5 Informanti a rozhovory	15
3. Útulky pro zvířata	18
3.1 Historie útulků pro zvířata	18
3.2 Proč vznikají útulky pro zvířata	18
3.3 Jak vznikají útulky pro zvířata	19
3.4 Zvířata v útulcích	20
3.5 Předávání zvířat z útulku původnímu či novému majiteli	22
3.6 Jak vypadá den v útulku pro zvířata	24
3.7 Závěr	28
4. Média	29
4.1 Co jsou média	29
4.2 Jak nás média ovlivňují.....	30
4.3 Jak vznikají články a reportáže	30
4.4 Závěr	32
5. Média a útulky pro zvířata	33
5.1 Veřejná sbírka na týranou fenku	33
5.2 Jak vznikají články, které si vytváří zvířecí útulek.....	36
5.3 Jak vznikají články, které tvoří redaktoři.....	37
5.4 Jak vznikají reportáže, které tvoří reportéři	39
5.5 Jak média pomáhají chodu útulku.....	41
5.6 Jak média pomáhají chodu útulku z pohledu jeho zaměstnance	42
5.7 Jak média pomáhají chodu útulku z pohledu redaktora týdeníku.....	42
5.8 Závěr	44
6. Závěr	46
7. Seznam použité literatury:	48

Úvod

Spousta lidí si neumí život bez zvířecího mazlíčka představit. Nemohli by strávit noc sami ve velkém domě nebo by se neodreagovali po náročném dni v práci. Přesně tímto člověkem jsem já, proto mi bylo jasné, že musím svou bakalářskou práci ubírat tímto směrem. Před čtyřmi lety jsem se rozhodla pořídit si štěně z útulku pro zvířata. Prohlédla jsem webové stránky snad všech útulků v České republice a později jsem se do jednoho vypravila. Po vyřízení potřebných dokumentů jsem si domů odvážela, v té době ještě malého, čtyřnohého parťáka. Právě adopce byla hlavním důvodem, proč jsem si vybrala toto téma o útlucích pro zvířata. Přišlo mi zajímavé celou práci spojit s médii, jelikož v mém případě hrála média stěžejní roli u získání mého psa. Vyhlédla jsem si ho díky webovým stránkám, na kterých mě velice zaujal.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jak medializování zvířat z útulku, informací o nich a sdílení jejich příběhů, pomáhá zmíněným zařízením ve fungování. Práce je rozdělena na metodologickou a prakticko-teoretickou část. V části metodologické je popsáno, jaké metody využívám při svém výzkumu, zdůrazňuji etiku výzkumu, jak zní má výzkumná otázka, proč jsem si vybrala jednotlivé informanty a jak s nimi probíhaly interview. Právě díky svým informantům jsem získala spoustu dat, která jsou zanesena v prakticko-teoretické části. Dále rozepisuji svůj terénní výzkum, kde vysvětluji, za jakých okolností začal a jak probíhal.

V prakticko-teoretické části se rozepisuji o útlucích pro zvířata – proč vznikají, jaká zvířata se do nich dostávají a také v krátkosti popisují historii útulků. V této části čtenáře seznamuji s konkrétním případem týrané fenky, vypsání veřejné sbírky a následné přerozdělování vysoké peněžní částky na ostatní zvířata a útulky. Hlavně s veřejnými sbírkami souvisejí další kapitoly o tom, jak média pomáhají s chodem útulku ze dvou

úhlů pohledu – zaměstnance útulku a redaktora týdeníku. Tento dvojitý pohled, využiji i na předchozích stranách, kde píše o tom, jak vznikají fotografie a články, které si sám tvoří útulek a srovnám je s těmi, které vytváří redaktoři či reportéři.

Celá práce je propojena s mým terénním výzkumem a také podpořena teoretickým východiskem Human-Animal Studies. Mezidruhové vztahy, v tomto případě mezi člověkem a zvířetem, jsou pomalu rozvíjející se vědní disciplínou. Druhým teoretickým východiskem je antropologie médií, která je stejně jako Human-Animal Studies, propojena s celou bakalářskou prací.

1. Human-animal studies

Od roku 1996, kdy se zvýšil zájem vlastnit domácí zvířata, sociální vědci začali nahlížet na zvířata jako na společenský činitel. Dříve na ně bylo nahlíženo jen jako na pasivní bezmocný mechanismus, který není schopen jakékoli duševní operace. Animálnost byl pojem, od kterého se lidé distancovali (Gibas 2011: 87).

Human-Animal Studies je vědní disciplína, která zkoumá vztahy mezi člověkem a zvířetem – mezidruhové vztahy. Pokud na tato studia budeme nahlížet pouze očima vědního oboru sociologie pod názvem Human-Animal Studies (HAS), půjde o velmi mladou disciplínu. Ta je však hluboko zakořeněna v kulturní a sociální antropologii a psychologii (Vandrovcová: 2016. Animal Studies). Francouzský antropolog Claude Lévi-Strauss se ve svém díle *Myšlení přírodních národů* zabývá tím, jak jsou pro lidi různých národů důležitá zvířata, hlavně ze symbolického hlediska a také v mytologii. Také ukazuje, že se přírodní národy vciťují do zvířat formou totemismu, jejich náboženství. Mezi klany a jejich totemy vzniká opravdu velké spojenectví. Skupiny lidí se snaží ztotožnit se se zvířetem, který představuje jejich totem. Ať už jde o medvěda, hada nebo orla, vždy to vypovídá o povaze a chování lidí (Lévi-Strauss 1969:146-149).

Psychologie se začala zabývat vztahy se zvířaty kolem roku 1950. Šlo o studie emocionálních vazeb a modely pro výzkumy byly opice. Psychologové tak došli k závěru, že emocionální výměna mezi druhy je možná. (Bowlby 1969: 203 in Vandrovcová 2015: 24). Přelom ve svém oboru a zároveň v Human Animal Studies učinil psycholog Boris Levinson, který se začal zabývat terapií za pomoci zvířat (Corson et al. 1975; Johnson et al. 2003 in Vandrovcová 2015: 24).

V dnešní době, je vliv zvířete na lidskou psychiku využíván v rámci animoterapie. U té jde o rozvoj koncentrace, motoriky, sociálního citění, komunikace a v poslední řadě má

právě velký vliv na psychiku člověka. Může jít o pacienty duševně či tělesně postižené nebo například o drogově závislé jedince (Animoterapie 2009). Zvířata, která v této léčbě pomáhají, jsou hlavně psi (canisterapie). Ti jsou oproti kočkám více společenší a raději stojí po boku člověka. To vyplývá už z latiny – *Canis familiaris* (Gibas 2011: 88).

Dalšími pomocníky při léčbě mohou být kočky (felinoterapie) nebo koně (hiporehabilitace), ale také méně známé živočišné druhy pro lidskou léčbu. Například delfini (delfinoterapie) nebo hmyz (insektoterapie) (Animoterapie 2009).

Každodenní soužití se zvířaty je jedno z nejpoblábnějších témat Human-Animal Studies a je zaměřeno na vlastníky domácích mazlíčků, jak je s nimi zacházeno a v jakých podmínkách žijí. Tato zvířata následně srovnávali s těmi z laboratoří nebo velkochovů, tedy s těmi, které mají lidé k nějakému užitku – maso, mléko, vejce či vlna (Vandrovcová 2015: 25).

Já sama jsem v rámci Střední odborné školy veterinární navštívila řadu zařízení chovající zvířata k užitku – chovy skotu, prasat a slepic. Zároveň jsou mými zvířecími mazlíčky kůň, tři psi a kočka. Dokázala bych tedy říci, jak moc rozdílné jsou interakce mezi mými zvířaty a mezi „mými“ hospodářskými zvířaty, o které jsem se starala. Stejně je tomu tak i v útulcích pro zvířata, kde jsou mezidruhové vztahy a celkové utváření těchto vztahů nedílnou součástí každodenního života.

2. Metodologie

Mým úmyslem a hlavním záměrem je proniknout do terénu a zjistit, jak funguje útulek pro zvířata a jakou roli zde hrají média. S tím bezpodmínečně souvisí také terénní výzkum, který je popsán v následujících kapitolách společně s dalšími metodami.

2.1 Etika výzkumu

V mé práci jsou všichni informanti anonymizováni, jelikož zde hrozí riziko, že by mohli být identifikováni. To znamená, že nejsou zveřejněna jména, ale ani jiná další specifika, kterými by šlo informanty poznat. Stěžejním aktérem bakalářské práce je pes, který byl adoptován z útulku, ve kterém jsem dělala výzkum. I na toho se anonymizace vztahuje. To samé se týká útulku, ve kterém byl výzkum prováděn.

2.2 Metody sběru dat

Výzkum byl proveden kvalitativní metodou, ta zahrnuje rozhovory, zúčastněná pozorování, kterými jsem popsala, co a jak se děje a analýzu problému, kde se zabývám shromažďováním údajů (Hendl 2008: 193 - 226). Rozhovory byly částečně řízené, tedy polostrukturované. Tento typ rozhovoru se vyznačuje tím, že jsem měla předem připravené otázky, které jsem mnohdy v průběhu rozhovoru přeformulovala nebo změnila jejich pořadí. Díky této volnosti plynul celý rozhovor přirozeněji (Reichel 2009: 111).

Jak popisuje Anselm Strauss, kvalitativní výzkum je vhodný pro zkoumání organizací a také pro získání detailních informací. Pozorování mi pomůže lépe poznat terén a také lidi, které se v tomto prostředí nachází (Strauss 1999:10-11).

2.3 Výzkumná otázka

Ve své bakalářské práci budu pracovat s jednou výzkumnou otázkou, která zní: *Jak medializace zvířat a jejich příběhů přispívá k fungování útulku.*

K zodpovězení této otázky je třeba zjistit, jak útulek funguje – jak se zvířata do útulku dostanou, kdo se o ně stará, za jakých okolností mohou být adoptována, jak vznikají veřejné sbírky, které jsou útlukem vyhlášeny, kdy se příběhů zvířat z útulku ujímají média a co vlastně vede dárce do veřejné sbírky přispět.

2.4 Terénní výzkum

V rámci výzkumu bylo mým cílem zjistit, jak útulek pro zvířata funguje. Proto jsem šestkrát navštívila zvířecí azyl, abych se mohla do této organizace alespoň trochu začlenit.

Útulek pro zvířata leží v centru města, v dobré dostupnosti, ale zároveň dál od ruchu velkých silnic, domů nebo lidí. Terén jsem volila v závislosti na informantovi, který je majitelem fenky právě z tohoto útulku. Předtím jsem tento azyl nikdy nenavštívila. Nyní shrnu několik informací o této organizaci.

Útulek pro zvířata vznikl 13. 9. 2011 a jeho provozovatelem jsou Technické služby města. V současnosti se zde nachází devět psů a dvanáct koček, o které se starají dva zaměstnanci včetně vedoucí a jeden dobrovolník. V průběhu mého výzkumu byla zástupkyně vedoucí v pracovní neschopnosti. Počet zvířat v útluku se vždy velmi rychle mění. Tyto informace jsem se dozvěděla od vedoucí útulku.

Svůj výzkum jsem začala v říjnu 2018, kdy jsem se do útulku poprvé vypravila. Předtím jsem se s organizací domlouvala, zda by bylo možné u nich výzkum provádět. Zprvu bylo celkem těžké najít den, který bych skloubila s otevírací dobou, jelikož vždy jeden den v týdnu je v útluku sanitární den, a tak je pro veřejnost uzavřený. Bylo to obtížné i z toho

důvodu, že tenkrát bylo zavřeno i v další dny, protože v útulku byla pouze vedoucí a s návštěvními hodinami by nezajistila plnohodnotný chod útulku. Nakonec jsme se ale přeci jen domluvily. Na první návštěvu jsem nakoupila nějaké pamlsky, deky, obojky, vodítka, čistící přípravky, misky a hračky pro psy i kočky. Napadlo mě, že by to mohlo být dobré k prolomení možného počátečního ostychu. Také mi bylo jasné, že tyto věci zaměstnanci útulku přijmou s otevřenou náručí a určitě je využijí. V organizaci mě přijala vedoucí útulku velmi mile. Ukázala mi veškeré prostory, psy a kočky a také mě nechala nahlédnout do své kartotéky v kanceláři, která byla plná informací o přijatých či vydaných zvířatech. Dozvěděla jsem se, že pro útulek je ze zákona nařízeno vést si takovéto spisy podle § 25 odst. 3 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání (Zákon č. 246/1992 Sb. 2010). S vedoucí útulku jsme se domluvily na dalším dni návštěvy, kdy bych s ní mohla udělat rozhovor. Vše podstatné z tohoto dne jsem si doma zaznamenala. Mimo to, že mi zaměstnanci a dobrovolnice poskytli rozhovory, seznámila jsem se také s každodenní činností v útulku kolem zvířat včetně ošetřování a také s administrativní činností v kanceláři.

2.5 Informanti a rozhovory

Informanty jsem volila v závislosti na tématu práce. Celkově mi rozhovor poskytlo jedenáct informantů. Šlo o muže i ženy ve věku 25 – 70 let. Vždy jsem volila polostrukturované rozhovory. Otázky jsem měla předem připravené v bloku, z nichž počáteční byly vždy seznamovací, aby informant věděl, že se může rozpovídat.

S prvními informanty jsem se setkala v útulku a tam také interview proběhly. První rozhovor byl s vedoucí útulku, ta mě seznámila s tím, jak vznikají fotografie a články, které později vkládá na webové a facebookové stránky. Také mi vysvětlila, kdo zakládá veřejné sbírky a jak se dostávají do médií. Souhlasila s tím, abych rozhovor nahrávala, neodbíhala od tématu a vždy se snažila do odpovědi vložit nějaký příklad z praxe.

Druhý rozhovor byl rovněž v útulku pro zvířata a proběhl s dobrovolnicí. Strávila jsem s ní celý den, kdy mi ukazovala svou práci a vlastně každodenní chod organizace. Ukázala mi, co musí být uděláno hned ráno a naopak, co se dělá až odpoledne. Samotný rozhovor s diktafonem a blokem s otázkami proběhl až odpoledne po veškeré práci. Zajímalo mě, jak se do útulku dostala, zda to bylo v rámci náborové akce nebo se v útulku byla přihlásit ze své vlastní iniciativy. Na vše mi trpělivě odpovídala.

Třetí rozhovor byl s majitelem dříve týraného psa, kterého si před lety adoptoval právě z útulku, ve kterém jsem započala výzkum. Šlo o fenku, na kterou se během čtyř dnů vybralo neuvěřitelných 750 000 Kč od lidí, kteří na ni přispěli do veřejné sbírky. Byla jsem pozvána k němu domů a rozhovor pobíhal na dvoře a také na velké zahradě. Bylo to proto, že se v průběhu rozhovoru psi ze dvora přesunuli na zahradu. Jednalo se zatím o nejdelší rozhovor, protože trval přes dvě hodiny. Stejně jako předešní informanti, ani on neměl žádný problém s nahráváním na diktafon. Jen se ujišťoval, zda nebude nikde uvedeno jeho jméno. Když jsem ho dostatečně utvrdila o zachování anonymity, začali jsme s rozhovorem. Vyprávěl mi, jak probíhala adopce psa, kde se o fence dozvěděl a jak obtěžující byly reportáže, na kterých spolupracoval s televizí. Opravdu hodně otázek vyplynulo až z průběhu rozhovoru.

Další interview proběhlo s majitelkou adoptovaného psa také ze stejného útulku, jako byla fenka, o které jsem psala výše. Tentokrát nešlo o tak medializovaný případ a mě zajímalo, jak probíhala adopce právě zde. Paní neměla s poskytnutím rozhovoru a nahráváním na diktafon rovněž žádný problém. Nakonec jsem se dozvěděla i o tom, jak si chtěla vzít z útulku ještě jednoho psa, ale nespĺnila požadavky, které na ni byly od útulku kladeny.

Další rozhovor jsem měla domluvený se strážníkem městské policie, který provádí odchyty zvířat. To byl nejtěžší rozhovor ze všech. Bylo obtížné se s ním setkat, a ještě obtížnější udržet ho u tématu interview. Nakonec jsme se sešli přímo na služebně městské policie, jelikož jinde by to nejspíše nedopadlo. Tento rozhovor byl nepříjemný v tom, že nás

neustále něco rušilo - přes vysílačku až po další strážníky. Z toho důvodu se informant úplně nesoustředil na mé otázky. Další nepříjemností bylo to, že odmítl, abych rozhovor nahrávala. Musela jsem si tedy dělat opravdu dobré poznámky. Také bylo vidět, že spěchá a rád by rozhovor dokončil co nejdříve. Hlavně mě zajímalo, kdo může dělat odchyt zvířat, jak jsou do útulku převážena a co se děje při přejímce ve veterinární ordinaci nebo přímo v útulku. Přestože jsem se bála, že bude rozhovor nepoužitelný a neodnesu si z něj žádné důležité informace, nakonec jsem se dozvěděla vše, co jsem potřebovala. Strážník „odchytář“ doplnil vyprávění i o několik zajímavých historek ze své práce.

Šestý rozhovor proběhl s redaktorem týdeníku, kam jsem docházela na stáž ve druhém ročníku studia. Sešli jsme se přímo v redakci. Jelikož jsme se s ním znali už z dřívějšíka, probíhal celý rozhovor v přátelském duchu. Jako většina mých informantů, ani tento neměl problém, abych si celý rozhovor nahrála na diktafon. Chtěla jsem se dozvědět, jak vznikají články o zvířatech v útulku, které jsou poté publikovány v novinách nebo zda útulky někdy kontaktovaly tento týdeník s prosbou o otištění nebo napsání článku. Vedoucí útulku i redaktora jsem se zeptala na stejnou otázku: Jak vznikají nebo jak fotí fotografie, které následně umístí na webové stránky/do novin. Překvapilo mě, že na stejnou otázku jsem dostala od každého úplně jinou odpověď.

Dalších pět rozhovorů bylo s informanty, kteří finančně přispěli do sbírky týrané fenky. Kontakty jsem na ně dostala od pracovníků útulku. Jednalo se o čtyři ženy a jednoho muže. Nikdo z nich neměl problém s nahráváním rozhovoru na diktafon. Za některými informanty jsem přišla domů a s některými probíhalo interview v útulku pro zvířata. Na tyto informanty jsem měla stejné otázky, které souvisely právě s veřejnou sbírkou na týraného psa. Zajímalo mě, jak se poprvé dozvěděli o tomto případě a o veřejné sbírce, co je vedlo k tomu, aby na fenku do veřejné sbírky finančně přispěli nebo také, zda zaznamenali zprávy o fence potom, co odjela z útulku.

3. Útulky pro zvířata

Útulky pro zvířata jsou nedílnou součástí naší společnosti. V následujících podkapitolách popisují, kdy první útulky vznikaly, za jakým účelem se budují, jaká zvířata se do útulku dostávají, kdy a za jakých okolností se mohou předat zvířata novému majiteli a také, jak takový běžný den v útulku vypadá. V závěru této kapitoly popisují, čím mi byl tento text přínosný k zodpovězení výzkumné otázky.

3.1 Historie útulků pro zvířata

V této podkapitole stručně popíši historii útulku ve světě a také první útulek v České republice.

Jako námět útulku pro zvířata sloužily azyly pro uprchlíky, které se začaly budovat v 17. století v Anglii. První zvířecí azyl vznikl v roce 1986 v New Yorku a založili ho Gene Baur a Lorri Houston. Tento útulek sloužil jako model pro výstavbu a fungování dalších azylů pro zvířata v Americe. Další desítky let se útulky pro zvířata rozvíjely a modernizovaly po celém světě (Abrell 2016: 39).

V České republice byl první útulek zřízen v roce 1993 v Praze. Vedla ho městská policie, aby v dalších letech navázala spolupráci s Policií České republiky a také s veterinární správou města Prahy. Útulek byl postaven podle vzoru zvířecího azylu z Ameriky (Exner 2014).

3.2 Proč vznikají útulky pro zvířata

Útulky pro zvířata vznikají za účelem poskytnutí provizorního domova či možného ošetření. Neméně důležitým posláním útulku je ale také socializace a následné adoptování opuštěných či týraných zvířat novými majiteli. Ne vždy je to lehké. K ošetřovatelům se nemusí dostat jen přátelští psi nebo přítulné kočky. Někdy je agrese ve zvířeti zakořeněna tak hluboko, že je

adoptování zcela vyloučeno, protože by mohlo dojít k útoku na nového majitele. Je tedy třeba, aby byli zaměstnanci schopni se zvířetem nějakým způsobem domluvit.

Takové téma řeší Human-Animal Studies a nazývá se nonverbální komunikace, neboli komunikace beze slov, která je mezi člověkem a zvířetem také nazývána mezidruhová komunikace. Tato komunikace je nedílnou součástí každodenního života v útulku a probíhá hlavně mezi ošetřovateli a opuštěnými zvířaty. Na první pohled jsou některá komunikační gesta patrná, a to například sdělení, které vysílá pes k člověku, když vrčí a cení zuby. Takové chování lze chápat jako agresi nebo strach, v každém případě dostává člověk zřetelně najevo, že pes o jakoukoli interakci nestojí.

Nonverbální komunikací se dříve zabývali etologové a prováděli na toto téma rozsáhlé výzkumy. V posledních dvou desetiletích jsou však komunikační praktiky mezi člověkem a psem v zájmu sociálních vědců a kulturní antropologie. Výzkumníci na univerzitě v Budapešti se na tuto problematiku soustředili za pomoci nejmodernějších výzkumných programů. Nejprve na toto téma začali nahlížet z perspektivy srovnávací psychologie a poté vycházeli z podobností chování mezi člověkem a psem (Gibas 2011: 90).

Komunikace mezi člověkem a psem je tedy pro chod útulku opravdu důležitá, jelikož se zvířata připravují na možnou adopci a to prostřednictvím doteků či hlasů zaměstnanců útulku. Zvykají si na to, že s ním člověk chce trávit chvíle, pečovat o něj a neubližovat mu. Útulky tedy nevznikají jen proto, aby nebyla zvířata na ulici a dostala krmení, ale také proto, aby se připravovala na odchod do nového domova.

3.3 Jak vznikají útulky pro zvířata

Útulky většinou zakládají okresní města, která je i financují ze svého rozpočtu. Není ale vyloučeno, aby si svůj útulek založila soukromá osoba. Město se musí povinně postarat o opuštěné zvíře, a právě k tomu slouží městské útulky (Müllerová, Stejskal 2013: 333).

Starostové menších obcí, kde nejsou útulky postaveny, si berou nalezená zvířata k sobě domů, kde pro ně mají připravené kotce. Většinou se jedná o psy a kočky. Mohou také využít soukromých útulků a zvíře umístit do nich. Nezbytnou věcí pro zřízení útulku je získání povolení. Toto povolení vydává veterinární správa. Lidé, kteří se o zvířata v útulku starají, musí podle veterinárního zákona dostat osvědčení, díky kterému mohou svoji práci vykonávat. Zákon na ochranu zvířat stanovuje povinnosti provozovatele útulku, mezi které patří například poskytnutí informací a o stavu zvířete a jeho předvedení. Předvedením je myšleno ukázání zvířete potenciálnímu majiteli mimo kotec. Důležité je mít stanoven provozní řád a ten také dodržovat. O přijatých či vydaných zvířatech musí být vedeny záznamy (Müllerová, Stejskal 2013: 335).

Ráda bych zmínila, že neexistuje žádná definice, která by přesně určovala, co útulek je. Nicméně jde o zařízení poskytující péči toulavým a opuštěným zvířatům. O útulek se jedná i v případě, že za útulek není výslovně označen. To znamená, že i hotely pro psy, azyly, depozita a zařízení dalších názvů jsou považovány za útulky. S tím souvisí péče, která je zvířatům v těchto ústavech poskytnuta. Vždy se zde musí dodržovat podmínky, které stanovují právní předpisy pro provoz útulku (Machek 2010).

3.4 Zvířata v útulcích

Tato kapitola pojednává o tom, jaká zvířata se do útulku dostávají nebo mohou dostat. Zde využívám poznatky strážníka městské policie, který má letité zkušenosti o převozu zvířat do útulku.

Do útulku se dostávají zvířata rozdělena především do dvou kategorií. Toulavá a opuštěná zvířata. Toulavými zvířaty jsou myšlena zvířata, která jsou v lidské péči, ale majiteli dočasně utekla. Opuštěná zvířata jsou taková, která byla původně v lidské péči, ale majitel je úmyslně opustil. Pokud je chovatel toulavého zvířete znám, musí mu být navrácen. Majitel

má také nárok se o zvíře přihlásit až do čtyř měsíců. Do té doby o něj musí být postaráno obcí. Pokud tato lhůta uběhne, zvíře se stává majetkem obce (Müllerová, Stejskal 2013: 333).

V útulku se ale může ocitnout i zvíře, které nespadá ani do jedné z kategorií opuštěných a toulavých zvířat. Může jít například o poraněnou srnu či ptáka nebo zesláblé ježčí mládě. Většinou tato zvířata do útulku donesou nálezci, strážníci nebo policisté, kteří byli na místo přivoláni.

Právě od strážníka jsem se dozvěděla o případu, kdy vyjížděl ke zraněné strace. *„Oznamovatel volal linku 156, že se na chodníku nějak divně plácá straka. Snaží se vzlétnout, ale asi má něco s křídlem. S kolegou jsme tedy na místo vyjeli. Už na první pohled bylo zřejmé, že je pták poraněný. Chytl jsem ji do ruky a vezli jsme ji do útulku, kde je zároveň i veterinářka. Ošetřovatelka v útulku se na nás nejdřív nechápavě podívala, ale hned pochopila, že asi o vtip nepůjde. Přebrala si ptáka k dalšímu ošetření a později byl zase vypuštěn do přírody.“*

Ne vždy, ale strážníci zvíře do útulku převezou, jelikož vědí, že by ho třeba ani nepřijali. *„Hlavně v zimě se nám stává, že volají lidé a chtějí pomoci kočkám, které jsou na ulici. Říkají, že je jim určitě nízké teploty nedělají dobře a chtějí, abychom je převezli do útulku. My situaci jedeme ověřit, ale pokud se jedná o dospělou a na první pohled zdravou venkovní kočku, tak ji do útulku nevezeme. Tato kočka je schopna se o sebe postarat. Pokud by se ale jednalo o malá kořata s matkou, tak ty už do útulku převezeme. Několikrát se stalo, že nám někdo přinesl typickou gaučovou kočku s dlouhými rozčesanými chlupy, prostě bylo vidět, že ta ven opravdu nepatří. Nепostarala by se o sebe a v zimních měsících by určitě umřela. Převezli jsme ji do útulku a ještě ten den si ji tam vyzvedli zoufalí majitelé.“*

Městská policie má své facebookové stránky, na které umístí fotografii nebo alespoň popis zvířete, které strážníci odvezli do útulku. Takovéto příspěvky mají velký ohlas ve formě

komentářů a sdílení příspěvku. Tím se zvyšuje šance, že majitel zvířete zjistí, že se jeho zvíře v útulku nachází. Pokud se ho samozřejmě nezbavil úmyslně.

Výzkum, který je uveden v knize *Non-Humans in Social Science: Animal, Spaces, Things* uvádí, že v Rumunsku se lidé také svým způsobem snaží zvířatům na ulici pomáhat. Krmí toulavé psy, což způsobuje jejich větší přítomnost na frekventovaných místech. I v České republice lidé nechávají na ulicích zvířatům krmivo, u nás jde ale o toulavé kočky.

Rumunsko nemá vyspělé programy nebo organizace zabývající se ochranou zvířat, které by se soustředily na kontrolu populace psů. Toulavého psa odchyťí, vykastrují a následně zase vrátí na ulici. Sterilizací se snaží regulovat jejich populaci a chtějí tím vyřešit agresivní chování. Avšak není vědecky podloženo, že by měla kastrace na adopci vliv. V současné době je na ulicích v Bukurešti zhruba 40 000 opuštěných psů, z nichž je vykastrováno asi 20 procent (Gibas 2011: 71-74).

Česká republika má programy na ochranu zvířat na poměrně vysoké úrovni a s potulnými psi se u nás moc neseťkáváme. Když už se nějaký opuštěný pes na ulici najde, není to lidem lhostejné a většinou zavolají městskou policii. Jak jsem uvedla výše strážníci vozí do útulků i jiná zvířata než psi a kočky, ale tato zvířata končí v útulcích nejčastěji.

3.5 Předávání zvířat z útulku původnímu či novému majiteli

Jednou z nejhezčích věcí pro ošetřovatele je, když si pro zvíře přijde majitel nebo ten, kdo má zájem psa nebo kočku adoptovat.

Jen někteří zaměstnanci útulku jsou oprávněni zvíře vrátit původnímu majiteli, jelikož si musí ověřit totožnost vlastníka. Zkontrolují pas nebo občanský průkaz, ale také průkaz původu nebo očkovací průkaz zvířete. Tím se prokáže, že zvíře opravdu vlastní. Pokud by se zaměstnanci, který má zvíře vydat, nezdálo dostatečně průkazné vlastnictví zvířete, nemusí ho

předat. Nakonec musí majitel zvířete zaplatit náklady za vynaloženou péči, kterou útulek poskytl.

Velmi často se ale stává, že se o nalezené zvíře nikdo nepřihlásí, a tak může útulek se zvířetem nakládat podle svého uvážení. Musí to ale být až po uplynutí čtyřměsíční lhůty. Po této době se zvířata nabízejí k adopci. Nicméně i před tím, než uplyne lhůta čtyř měsíců, mohou být zvířata svěřena opatrovníkům, kteří jim zajistí veškerou péči. Do vlastnictví ale zvíře přechází až po uplynutí zmíněné lhůty.

Potenciálním zájemcům o adopci nebo o opatrovnickou péči musí zaměstnanci sdělit všechny informace o zvířeti. Nejčastěji to jsou sdělení ohledně zdravotního stavu a charakteru zvířete, zejména ten je nejdůležitějším faktorem při předávání zvířat. Pokud se charakter zvířete neslučuje s podmínkami, které může nový majitel nabídnout, nebude mu zvíře vydáno. To jsem se dozvěděla od informantky, která jednoho psa z útulku má. *„Měla jsem zájem o adopci středně velkého psa z útulku. Bylo mi řečeno, že musí mít dostatek pohybu nejlépe u rodinného domu se zahradou. Bydlím v bytě a to se jim moc nelíbilo i přesto, že jsem je uklidňovala tím, že žiju velmi aktivní život. Možná by je to nakonec i přesvědčilo, ale z rozhovoru vyplynulo, že se pejsek nesnese s jinými zvířaty. Což je pro mě zásadní problém, jelikož už jednoho psa mám. Bohužel teda musel zůstat v útulku a já ještě pořád hledám druhého, který by se s tím mým snesl.“*

Aby nedošlo ke klamavým informacím ze strany osoby, která si chce vzít zvíře do opatrovnictví, útulek má právo kontrolovat chov, péči, zdravotní stav a celkovou pohodu. S tím je osoba obeznámena už před vydáním zvířete, tudíž by se nemělo stávat, že se zvíře vrátí zpět díky špatné péči opatrovníka.

Ať už zvíře odchází z útulku k novému majiteli nebo k opatrovníkovi, vždy je tato přejímka smluvně ošetřena (Útulek 2014).

Přesto, že z výzkumu v Rumunsku vyplývá, že tamní péče o opuštěná zvířata spočívá jen v regulaci toulavých psů sterilizací a následném vypuštěním zpět na ulici, i tam si lidé mohou psy adoptovat. Je až paradoxem, že před tím musí projít poměrně přísnou kontrolou podobné té naší – kde žijí, jak velký mají dům či byt, kolik vydělávají peněz a zda sousedé souhlasí s tím, že bude v domě pes (Gibas 2011: 77).

3.6 Jak vypadá den v útulku pro zvířata

Jelikož jsem strávila několik dní v roli pozorovatele v útulku, mohla jsem se také zapojit do práce. Každý den probíhá stejně mimo úterý, kdy je sanitární den a útulek je pro veřejnost uzavřený. Výše jsem psala, že v průběhu mého výzkumu se v útulku nacházelo devět psů a dvanáct koček, stále to ale nebyl plný stav. Také jsem se dozvěděla, že péče, která je zvířatům poskytována, musí být v souladu se zákony na ochranu zvířat proti týrání. Zaměstnanci útulku například musí splnit kurz pro zacházení se zvířaty. Potom, co úspěšně složí zkoušku, získají osvědčení a následně mohou vykonávat tuto práci.

Předtím, než jsem přišla do tohoto útulku, jsem si četla výzkum z Anglie, který byl zaměřen na kočičí kulturu v jednom tamním útulku pro kočky. Hlavní rozdíl je samozřejmě v zaměření na druh zvířat. Útulek v Anglii byl plný při počtu šedesáti koček, které byly rozděleny v místnostech na nemocné, zdravé a před adopcí. Azyl, ve kterém jsem dělala výzkum já, byl zaměřen spíše na psy. Ti mají k dispozici kotec s boudou a malý výběh. Naopak kočky jsou umístěny pouze v klecích nebo v cestovních přepravkách (Alger 1999: 205)

Druhý výzkum, který jsem před návštěvou útulku četla, byl z Rumunska a tam je praxe taková, že toulavého psa odchytí, vykastrují a následně zase vrátí na ulici. Rumunsko nemá vyspělé programy nebo organizace, zabývající se ochranou zvířat, které by se

soustředily na kontrolu populace psů. Právě proto regulují populaci sterilizací (Gibas 2011: 71-74).

V útulku, kde můj výzkum probíhal, přichází v sedm hodin ráno vedoucí. Ihned po příchodu zkontroluje všechna zvířata, ošetří ta, která to potřebují, a dává léky. Převážně jde o antibiotika, která podává zvířatům ráno a večer. Při ošetřování zvířat platí různá opatření a to především proto, aby nedošlo k šíření nákaz nedostatečnou hygienou. Speciální opatření platí pro zvířata, která přijdou do útulku nově. Vždy musí zvíře nejprve prohlédnout veterinář a než se tak stane, je umístěno v samostatném kotci. Pokud veterinář shledá u zvířete jakoukoli infekční nemoc, umístí se zvíře do karanténního kotce. Ten nemusí být v každém útulku, může se tedy stát, že jej přemístí ještě do jiného zařízení, ve kterém se takový kotec nachází.

Po ošetření se zvířata krmí. V azylu si zakládají na tom, aby se krmilo kvalitními značkami granulí. Občas se stane, že někdo, byť v dobré víře, přinese typické supermarketové krmivo plné obilovin. To se však nikdy nezkrmí, jelikož by po tom zvířata mohla mít zažívací potíže a krmivo by tedy přineslo víc škody než užitku. *„Jednou jsem vysvětlovala mladému páru, který mi přinesl levný pytel granulí z obchodáku, že ho pejskům prostě zkrmit nemůžu a prosila jsem je, aby kdyžtak příště přinesli jiné. Vůbec se jim nelíbilo, že mám nějaký problém, když přeci přinesli žrádlo, tak ještě můžu být ráda. Nemuseli prej přinést vůbec nic,“* sdělila mi svou zkušenost s předáváním daru vedoucí útulku. Aby k takovýmto situacím nedocházelo, útulek na své stránky vložil značky krmiv, která jsou kvalitní a mohou je bez obav zkrmovat (Útulek 2011).

Osoby pracující v útulku musí poslouchat rad veterináře a dbát jeho pokynů. S veterinárním lékařem se sestavuje krmná dávka a režim krmení individuálně podle potřeb zvířete. Společně s dávkou granulí se zvířatům vymyjí misky na vodu a naplní se čerstvou. Poté jde vedoucí do své kanceláře vyřídit potřebnou administrativu, zkontrolovat příchozí zprávy nebo přidat nová zvířata na facebookové a webové stránky. Právě od vedoucí útulku

jsem se dozvěděla o důležitosti vkládání zvířat na sociální síť. „*Je důležité, aby se o útulku stále vědělo, to znamená že přidáváme na stránky nová zvířata, která jsou v útulku a oznamujeme, která zvířátka si lidé můžou adoptovat. Píšeme tam i kdo našel nový domov. Sdílíme i smutné zprávy, že někdo zemřel, ať už u nás v útulku nebo v novém domově. Prostě se snažíme být s lidmi v kontaktu.*“ Tato administrativa a medializace útulku většinou trvá přes hodinu a má pevné místo v denním režimu.

Poté se začínají čistit kočičí klece jedna podruhé. Kočka je mezi tím vždy zavřena v cestovní přepravce. Někdy jsou kočky agresivní a nenechají se do přepravky přenést. Dovnitř se jim tedy dá nějaký pamlssek či trocha kočičí konzervy a přepravka se dvířky přirazí ke dveřím od klece, kočka si tak do přepravky přejde sama, aniž by hrozilo nebezpečí, že bude ošetřovatel poraněn. Kočce se vyčistí záchod a přisype nový písek, vyklepe pelíšek, očistí hračky a vytře podlaha klece. Poté se zase kočka vrátí zpět. Každá klec zabere deset až patnáct minut. Když jsou všechny kočičí klece uklizené, jdou se čistit kotce pro psy. V tomto útulku se mi líbí, že každý pes má v rámci svého kotce malinký výběh, tudíž se může kdykoli během dne alespoň trošku projít či proběhnout. Je ale pravda, že ošetřovatelé mají s úklidem kotců o to větší práci. Při úklidu se psi vodí jednotlivě do travnatého výběhu, kde jsou po celou dobu, kdy se kotec čistí. Téměř každý pes si denně převrhne misku s vodou, v mokru se proběhne a poté si mokrý lehne na deky v boudě. Každý den se proto musí deky vyměňovat za suché. Nakonec se po celém kotci uklidí exkrementy a psi se z výběhu za pomoci pamlsků vrátí zpět. Stejně jako u koček i u psů může být problém s agresivitou. S takovýmto psem se manipuluje pomocí odchytové smyčky. Jedná se o tyč, která má na začátku ocelové lano potažené umělou hmotou a je stočené do smyčky. Smyčka se povoluje a utahuje rukojetí umístěnou na konci tyče. Tato manipulace s agresivním zvířetem je velmi výhodná, protože je pes od ošetřovatele stále vzdálen na délku tyče a blíže se dostat nemůže.

Od jedenácti do šestnácti hodin je útulek otevřen pro veřejnost. Většinou se chodí lidé na zvířata pouze podívat, popřípadě se zeptat, zda by nějaké nemohli adoptovat. Na ošetřovateli je vyslechnout si o jaké zvíře by měli lidé zájem a pokud by v útulku bylo nějaké vhodné, předvede jim ho. Vždy je musí samozřejmě seznámit s charakterem zvířete a také do jaké rodiny a prostředí je zvíře vhodné. Ve dnech, kdy jsem v útulku byla já, nebylo žádné zvíře adoptováno novým majitelem. Téměř každý, kdo do útulku zavítá s sebou přinese něco pro zvířata. Většinou je to v závislosti na ročním období. Na podzim a v zimě lidé nosí hlavně deky, ať už staré nebo nově nakoupené, a na jaře a v létě to jsou převážně pamlsky. *„Přijde mi, že je to proto, že lidem je v zimě prostě zima, takže zákonitě musí být zima i zvířatům, takže nosí deky. Samozřejmě deky potřebujeme celoročně, ale jsme rádi téměř za jakoukoliv pomoc a dar.“*

V návštěvních hodinách mohou také přijít „venčitelé“ vyvenčit psy. V době mého výzkumu však v útulku nebyl žádný vhodný pes, kterého by mohli lidé přijít vyvenčit nebo si s ním pohrát. Aby mohlo být zvíře vhodné na venčení, nesmí tahat na vodítku, musí být klidné a poslouchat. Pokud nějaké zvíře kritéria nesplňuje, je puštěno přes den pouze do travnatého výběhu. Po šestnácté hodině se znovu zkontrolují zvířata, dá se jim čerstvá voda, nakrmí se a úplně nakonec se ošetří a podají léky. Tím je denní činnost u konce.

Jeden den v týdnu probíhá sanitární den a v tento den je do útulku veřejnosti vstup zakázán, to znamená, že od jedenácti do šestnácti hodin neprobíhají návštěvní hodiny. V tento den se zvířecí klece a kotce čistí důkladně. Vydezinfikují se boudy a kočičí záchody, vyperou se veškeré deky a pelíšky. Zvířata se postříkají sprejem proti parazitům a tím se vystříkají i nové pelíšky a deky. Jinak probíhá den stejně jako každý jiný (Útulek 2014).

3.7 Závěr

Celá kapitola Útulky pro zvířata, byla přípravou pro zodpovězení výzkumné otázky *Jak medializace zvířat a jejich příběhů přispívá k fungování útulku*. Seznámili jsme se s historií útulků a s tím, že koncept útulků je převzat z azylů pro uprchlíky z Anglie. V další podkapitole jsem psala o tom, za jakým účelem útulky vznikají. Zde byla prvně zmíněna komunikace mezi člověkem a zvířetem, která bude dále rozpracována a později se dozvíme, že právě takovýto druh komunikace je vyhledávaný médii a důležitý pro hodně sledované reportáže a čtené články.

Podkapitola o tom, jak vznikají útulky pro zvířata je důležitá proto, abychom se seznámili s tím, jaká jsou potřeba povolení a jaké mají útulky povinnosti. Dále navazovala kapitola o zvířatech, která se do útulku mohou dostat. Zde jsem psala o strážnících městské policie, kteří opuštěná zvířata do útulku vozí. Správce facebookových stránek nalezené zvíře umístí na profil městské policie a tím zvyšuje povědomí o převezení zvířete do útulku.

Další podkapitola pojednává o předávání zvířat z útulku původnímu či novému majiteli. S tím souvisí kontrola občanského průkazu, smlouva o adopci zvířete a také další kontroly v novém domově, které provádějí zaměstnanci útulku. Ohledně adopce zvířete se budu rozepisovat ke konci práce, kde popíši konkrétní případ týraného psa, na kterého byla s velkou mediální podporou, vyhlášena veřejná sbírka a který následně odešel do nového domova.

V poslední podkapitole jsem psala, jak vypadá běžný den v útulku pro zvířata. Právě trávení času v útulku se zaměstnanci a zvířaty mi pomohlo pochopit, jak to v takovémto azylu chodí.

4. Média

Média nás stále více a více ovlivňují a je to také z toho důvodu, že jich je stále větší množství. Na každém rohu ulice si můžeme v trafice zakoupit noviny nebo časopisy. Jen málo domácností vlastní pouze jednu televizi, informace z rádia se na nás „nahrnou“ při každé jízdě autem a internet umí používat už i pětileté dítě. V následujících podkapitolách budu popisovat co vlastně média jsou a jak nás mohou ovlivňovat a jak články a reportáže vznikají.

4.1 Co jsou média

Médium je latinské slovo a jeho překladem je prostředek nebo také něco zprostředkovávat. Jedná se o kanály, díky kterým mohou lidé dostávat různé informace. Především se jedná o tiskoviny a televizi, ale samozřejmě také internet. To jsou masová média, jelikož je jejich prostřednictvím oslovováno nejvíce lidí (Mediaguru 2019).

I přesto, že jsou na nás sdělení, která média přináší, doslova tlačena ze všech stran, člověk se musí na správné pochopení obsahu zprávy soustředit. Média se různí v tom, jaký je pro jejich pochopení stupeň soustředění. To znamená, zda se na ně člověk dívá, zda je čte nebo je musí poslouchat (Thompson 1995: 39). Podle mého názoru jsou zejména televize a internet nejlepšími sdělovacími prostředky. Obsah zpráv je nejen vizuálně zobrazen, ale také doplněn zvukem. Což umožňuje využívání tohoto média i lidem s různými hendikepy.

Vedení útulku pro zvířata, ve kterém jsem svůj výzkum prováděla, si velice dobře uvědomuje důležitost médií. Jak jsem zjistila z mého zúčastněného pozorování v útulku, aktualizace facebookových a webových stránek je každodenní činností společně s péčí o opuštěná zvířata. Facebook sám o sobě poskytuje vynikající komunikační nástroje, kterými umožňují uživatelům zůstat ve spojení s útulkem, prohlížet si fotografie nebo komentovat příspěvky (Budka 2016: 9).

4.2 Jak nás média ovlivňují

Média mohou být v extrémním případě klidně i návodem jakéhokoliv lidského jednání. Ať chceme či nechceme, média nás ovlivňují. Většina lidí si v nich najde informace, poučení a v neposlední řadě i zábavu, ale najdou se i tací, které nějaké články mohou inspirovat třeba i k nezákonnému jednání. S trochou nadsázky by se tedy mohlo říci, že kdyby lidé neměli média a byli bez přístupu k informacím, pomineme-li že by zaostávali, ubylo by i například násilí či skutků, kterými se lidé nechají ovlivnit právě médii. Jako příklad mohu uvést knihu Herberta Marshalla McLuhana *Jak rozumět médiím*. Autor v ní popisuje, jak ve městě Minneapolis ve Spojených státech amerických roku 1962 několik měsíců nevycházely noviny. Následně se pak k celé situaci vyjádřil tamní policista, že jeho přáním bylo, aby nadále město fungovalo bez novin. Noviny totiž byly, podle něho, jakýmsi návodem a inspirací pro kriminálníky. A v období, kdy se ve městě noviny neobjevovaly, kriminalita klesla (McLuhan 1991: 191). V této souvislosti mě napadá i další příklad. V lednu se, možná až moc, v médiích zmiňovalo výročí sebeupálení Jana Palacha. Padesátileté výročí tohoto činu bylo takovou „mediální masáží“, že bylo jen otázkou času, kdy se někdo pokusí o totéž. A skutečně následně média zaznamenala případ, kdy se muž opravdu pokusil upálit (Týdeník policie 2019).

Mimo výše zmíněné však média ovlivňují veřejnost i v tom dobrém slova smyslu. Na týranou fenku, kterou v zuboženém stavu našli náhodní kolemjdoucí, se podařilo zachránit také proto, že se v médiích objevil její příběh. Na základě toho se totiž na ni od dobrovolných dárců vybrala finanční částka, která pokryla její operaci a následné léčení.

4.3 Jak vznikají články a reportáže

Vznik článků a reportáží není jen o vyhledání tématu, sepsání článku nebo natočení televizní reportáže a následném vložení do novin či televizních zpráv. Redaktor či reportér by měl svůj

výtvar zasadit do kontextu, aby nešlo pouze o překrytí zbylého prázdného místa nebo času, který zbývá do konce zpráv. Při své praxi v jednom periodiku jsem pochytila řadu informací právě o práci s články. Článek či reportáž vznikají na základě podnětu a může se týkat jakéhokoli odvětví. Nejaktuálnější články jsou ty, které pojednávají o událostech, které se staly, skončily, udály, odehrály, začaly, atd. s minimální časovou prodlevou od zveřejnění. Ty jsou pochopitelně nejvíce žádané a nejvíce čtené. Zajímavými pracemi jsou však také tzv. investigativní články, které si na základě zajímavé kauzy vyhledá a zpracuje redaktor či reportér sám. Noviny, jako zdroj informací, zábavy či poučení by ale měly být vyvážené tak, aby si v nich každý čtenář našel „to svoje“. Nezřídka se tak v novinách objevují například různé recepty, rady zahrádkářům, oddychová čtení či třeba křížovky.

Při své praxi v novinách jsem se setkala i s jedním zajímavým termínem, který jsem dosud neznala. Všechny části článku či reportáže by do sebe měly zapadat tak, aby vznikl jednolitý celek, a tak když nějaká část ne úplně s daným tématem souvisí, ale redaktor považuje za dobré, přínosné či nutné, aby tam byla, propojí ji s ostatním tzv. „oslím můstkem“. Když jsem se redaktora v nadsázce ptala, aby mi definoval termín „oslí můstek“, vyjádřil to takto: *„Jde o to, jak lze dvě zdánlivě nesouvisející věty propojit tak, aby vytvořily kompaktní celek.“* Když jsem chtěla vědět konkrétní příklad, odpověděl mi toto: *„Jako velký sportovní fanoušek jsem se chtěl pověnovat světově nejvýznamnější sportovní události na klubové úrovni, kterou je Super Bowl. Je ale jasné, že v regionálních novinách by tento článek svůj prostor spíš mít neměl. Zaonačil jsem to tedy tak, že jsem článek napsal formou reportáže o hráčích amerického fotbalu z mého města, kteří utkání v přímém přenosu sledovali v noci v jedné z restaurací, kde toto utkání vysílali. Takzvaným oslím můstkem jsem tedy propojil regionální záležitost, kterou bylo fandění hráčů místního celku s utkáním, které se v tu dobu odehrávalo na druhé straně planety. Do reportáže o fandění v místní restauraci jsem tedy pak*

za pomoci oslího můstku mohl následně vklínit výsledek, fakta i zajímavosti ze sportu, který mám rád, ale který by jinak sám o sobě působil, jako výkřik do tmy.“

V každých novinách musí být také tiráž, ta obsahuje základní informace o periodiku, jakými jsou například vydavatel či sídlo redakce, ve většině případů pak tiráž uvádí i jména redaktorů a inzertních poradců, včetně kontaktu na ně.

Stejně jako časopisy, tak i noviny víceméně prodává první stránka. Nejzásadnější události by se právě na tzv. „titulce“ měly objevit. Být na titulní stránce světových médií je prestižní událost pro každého.

4.4 Závěr

V kapitole Média seznamuji čtenáře spíše s teorií o médiích. Následující kapitola, kde už s médii pracuji prakticky, však s touto kapitolou bezpodmínečně souvisí. Právě pro další kapitolu bylo důležité seznámit se s tím, co jsou média nebo jak vlastně články a reportáže vznikají. V podkapitole: Jak nás média ovlivňují jsem zmínila případ fenky, který podrobně rozebírám právě v následující kapitole, kde se budu moci díky shromážděným informacím z předchozích stran, do větší hloubky zabývat výzkumnou otázkou *Jak medializace zvířat a jejich příběhů přispívá k fungování útulku.*

5. Média a útulky pro zvířata

Předešlá kapitola popisovala média spíše obecně a teoreticky, v následujícím textu budu však popisovat, jak konkrétně média plní svou úlohu pro zvířecí útulky. Věnuji se veřejné sbírce, která byla vyhlášena útulkem, kde jsem svůj výzkum prováděla. Tato sbírka na zuboženou fenku se stala celorepublikovou senzací a pro tento útulek byla velice podstatná z finančního hlediska. Další podkapitoly popisují, jak vznikají články a reportáže a jak média pomáhají chodu útulku. Na tyto podkapitoly je nahlíženo z více stran a to pohledy zaměstnance útulku, redaktora a reportéra.

5.1 Veřejná sbírka na týranou fenku

Tato kapitola pojednává o konkrétním psovi, který se ve velmi vážném stavu dostal do útulku. Popíšu v ní, jak vznikla veřejná sbírka za podpory médií, kolik peněz se vybralo a také kam byly později přerozděleny.

Zubožená fenka byla po nalezení umístěna do útulku a následně odborně ošetřena veterinářkou. Z vyšetření vyšlo najevo, že léčba bude velice finančně nákladná a potrvá velmi dlouho. Touto zprávou se ihned začala zabývat média. O případu jako první informoval tamní deník. Popsal, kde a za jakých okolností byl pes nalezen, ale také, že půjde nejspíše o týrání vzhledem k rozsahu a formě zranění. Ihned se na fenku otevřela veřejná sbírka. Tu útulek oznámil na svých webových a facebookových stránkách, stále za podpory výše zmíněného deníku. Lidé hojně vyjadřovali své názory zejména na facebooku, kde vkládali komentáře, kterými reagovali pod příspěvky útulku nebo jen oznamovali, že přispěli na účet a někteří svou částku i konkrétně zmínili. Jakmile byla sbírka zahájena, lidé posílali peníze, aby byla psovi zajištěna lékařská péče, kterou tak nutně potřeboval. Případem se začaly zabývat další tiskoviny, ale i televize či rádia (Útulek 2013).

Kauza týrané fenky se tlačila na obyvatele celé republiky ze všech stran. Informantů, kteří na ni přispěli do sbírky, jsem se ptala, co je vlastně vedlo k tomu na fenku přispět. Nejvíce mě zaujala odpověď, která zároveň obsahovala myšlenky všech ostatních informantů. *„Ty její oči mě dostaly. V životě jsem neviděl tak smutný zvíře. Ten pohled. Musela si projít peklem. Jen tak mě něco nedojme, ale v tomto případě jsem cítil takovou lítost, jako už dlouho ne. Musel jsem jí pomoci, alespoň v tom, že pošlu nějaké peníze.“* Tato odpověď souvisí s výzkumem, který prováděli vědci v Human-Animal Studies. Zjistili, že se pes snaží člověku přiblížit a přizpůsobit, ale i na něj zapůsobit. To znamená, že některé psí chování je považováno za lidské, a to například žebrání nebo informantem zmíněné upřené koukání, které na něj tolik zapůsobilo (Gibas 2011: 91).

Od zahájení sbírky uplynulo teprve několik hodin a útulek informoval, že na účtu je zatím částka 7 000 korun, která bude využita na operaci. Také byla zveřejněna jména dárců s poděkováním. Nikdo zatím nevěděl, jak dlouho bude sbírka trvat nebo kolik peněz se vybere. Šlo jen o pokrytí finančních nákladů na operaci, bez které by pes nepřežil (Útulek 2013). Útulek přidával na své stránky fotografie zbídačené fenky a záběry, které se objevovaly v televizi, musely být kolikrát i cenzurovány. To mi sdělila informantka, která po zhlédnutí reportáže přispěla na účet nalezené fenky. *„Když jsem v televizi viděla toho ubohého psa, musela jsem brečet. Záběry přímo na hluboké rány byly rozmazaný, což jsem uvítala. Bylo to určitě hrozný a když se na zprávy mohou dívat i děti, myslím, že bylo dobře, že to bylo rozmazaný.“*

Mimo to, že média plní funkci sdělovacích prostředků, také mají za úkol zajistit čtenáři, divákovi nebo posluchači styk s prostředím, ze kterého je reportáž vytvářena. Kromě toho se podílí na uspořádání společnosti tím, že lidé mohou být zapojeni nebo mají možnost se nějakým způsobem sdružovat. V tomto případě, se lidé, z velké části díky médiím, zapojili do veřejné sbírky (McLuhan 1991: 511).

Sbírka nakonec trvala pouhé čtyři dny, protože po těchto několika dnech bylo na účet připsáno 440 000 korun. Útulek tedy informoval o jejím ukončení. Součástí zprávy byly také informace o zdravotním stavu fenky a opět byl zveřejněn seznam dárců, kde bylo necelých tisíc jmen. Částky od těchto lidí se pohybovaly od 10 do 10 000 Kč. Solidarita lidí však nebrala konce a i přesto, že sbírka byla již ukončena, peníze stále chodily na účet týrané fenky. Útulek několikrát přes sociální síť oznámil, ať už nikdo peníze neposílá. To byl další námět pro všechna média a kauza se stále oživovala. *„Lidi peníze pořád posílali a šéf oslovil místní deník a ostatní média, s kterými byl v kontaktu, aby oznámili ukončení sbírky. Oni sice tuto informaci sdělili, ale zároveň vyzdvihli fakt, že peníze na účet stále přicházejí a za to jim děkovali. Lidé to tedy mohli brát tak, že sbírka sice skončila, ale určitě je dobrý ještě peníze poslat,“* sdělila mi vedoucí útulku.

Peníze tedy přicházely na účet ještě třetí den po ukončení veřejné sbírky. Dohromady se vybralo 756 000 Kč. Tolik peněz nikdo z vedení útulku nečekal. Zcela se pokryly výdaje za operaci, veterinární péči a pobyt psa v útulku. Jelikož útulek provozují technické služby, jejich ředitel oznámil na webových stránkách, kam poputují peníze z účtu týrané fenky. Celková suma byla totiž o mnoho vyšší, než kompletní výdaje na její léčbu. Také nabádal lidi, kteří se v případě angažovali, aby sami přišli s námětem, kde by ještě mohly peníze pomoci.

Hlavní prioritou bylo zajištění nákladů za fenku pro nového majitele minimálně na jeden další rok, případně i na delší dobu. Jako rezervu si útulek nechal téměř 200 000 Kč, které by v budoucnu mohly sloužit pro podobné případy jako byl tento. Do okolních útulků bylo rozděleno 90 000 Kč. Dalších 100 000 šlo na záchranu konkrétních psů z celé České republiky. Tito psi byli vybráni veřejností a zkonzultováni s veterinární doktorkou, která se po celou dobu starala o známou fenku. Ta pak výběr psů odsouhlasila. Zbytek financí měl sloužit pro běžný chod útulku, nicméně i později se peníze stále rozdělovaly. Například na azylový dvůr pro opuštěná a týraná zvířata byl věnován finanční dar přesahující devět tisíc

korun, který posloužil na operaci jednoho konkrétního zvířete. Za více, než dva tisíce korun se pak pořídily léky pro fenku trpící závažnou nemocí. Mezi dva další útulky bylo rozděleno 60 tisíc na běžný chod, deset tisíc pak bylo použito na operaci dvou koček. Další útulek požádal o finanční dar ve výši tři a půl tisíce korun na operaci psa, kterého srazilo auto. Pro výstavbu nového útulku byla odeslána částka 30 tisíc korun.

I potom, co zubožená fenka odjela do nového domova, se stále ještě využívaly její peníze na pomoc ostatním zvířatům. Na operaci štěněte s vrozenou vadou kloubů bylo odesláno 15 tisíc, finanční dar ve výši 10 tisíc obdrželi ve středisku na výcvik vodících psů. Další útulek pak obdržel tři tisíce na léčbu nemocného štěněte. Čtvrt milionu bylo poté rozděleno mezi dvě kočky, devět psů a čtyři útulky. V poslední zprávě od ředitele technických služeb, kterou zveřejnil jak na facebookových, tak i webových stránkách, byly celkové výdaje za týranou fenku 50 353 Kč. Tato cifra však nebyla (a stále ještě není) konečná vzhledem k další péči, kterou má její nynější majitel hrazenou (Útulek 2013).

5.2 Jak vznikají články, které si vytváří zvířecí útulek

Útulek, ve kterém jsem prováděla svůj výzkum si také vytváří svá sdělení, která se následně objeví především na webových a facebookových stránkách. Jak jsem se již výše zmiňovala, je to proto, aby zůstávali v kontaktu s dárci, majiteli adoptovaných psů z jejich útulku, potenciálními majiteli, ale i s ostatními, kteří mají zájem se něco nového kolem útulku dozvědět.

Široká veřejnost už začlenila příjem produktů, která jsou médií vytvářena, do svého každodenního života. Staví je vedle činností, které běžně dělá, a tak se příjem mediálních informací pro lidi stává tzv. „rutinou“ (Thompson 1995: 38).

To je důvod, proč se útulek snaží tolik na internetu prosazovat. „*Snažíme se, co nejvíce se zviditelňovat. Asi nejzajímavější jsou články nebo spíše medailonky ke každému*

zvířeti, “ sdělila mi vedoucí útulku. Medailonkem byly myšleny veškeré dosud zjištěné informace o zvířeti, tedy odhadovaný věk, váha, velikost, povaha i k jakému člověku je vhodný. Když se informace po několika dnech změní nebo je zjištěno něco nového, článek se aktualizuje a doplní. „Facebook je pro naše účely asi nejvhodnější, jelikož se aktualizovaný článek automaticky posune nahoru a tím pádem ho může vidět znovu více lidí.“ Co si také vedení útulku pochvaluje, je fakt, že lidé mohou pod článek vložit svůj názor a vytvořit tím tak pro útulek zpětnou vazbu. Tímto komentářem se zase příspěvek posune nahoru a objeví se na profilech dalších lidí.

Dozvěděla jsem se, že aby byl článek opravdu čtený, musí být doplněn fotografií. Text bez obrázku totiž na první pohled nezaujme tolik lidí a mohou ho ve spoustě dalších příspěvků lehce přehlédnout. Pracovníci útulku se vždy snaží zvířata fotit na místě s hezkým pozadím. Kočky nechávají sedět či ležet na velkém škrabadle a psi jsou foceni v travnatém výběhu. *„Nezakládáme si na focení zvířat skrz mříže, aby vzbuzovala lítost, ale naopak, aby bylo vidět, že jsou zdravá, hravá a šťastná. Že už se moc těší na spoustu srandy s novým páničkem,“* sdělila mi vedoucí útulku.

5.3 Jak vznikají články, které tvoří redaktoři

Stejně jako útulek, i noviny se snaží působit na své čtenáře. Redaktoři však musí cílit na daleko větší počet lidí i z toho důvodu, že produkují články daleko rozmanitějšího charakteru, než články o zvířatech. Proto jich v novinách nenacházíme velké množství, naopak bychom spíše museli dobře hledat, abychom takový specializovaný článek vůbec našli. Tyto články nacházíme hlavně před Vánocemi, kdy jsou lidé upozorňováni, že zvířata by neměla být vánočními dárky pro děti, jelikož po několika týdnech jich značná část končí právě v útulku. Většinou je takovéto povídání v novinách či časopisech doplněno o statistiky, které si redaktoři zjišťují od zaměstnanců útulku.

Dalším hlavním obdobím, kdy se noviny plní články o útulcích, je přelom kalendářního roku. Tentokrát jde hlavně o silvestrovské oslavy, ohňostroj a následné panické chování zvířat, které je právě s těmito oslavami spojováno. Zvířata ve strachu prchají ze svých domovů a v lepším případě jsou odchycena a převezena do útulků.

Může se také stát, že vedení útulku samo osloví redakci s prosbou o napsání, případně jen o otištění článku. V týdeníku, kde jsem měla praxi, jsem problém s otištěním mého článku o psovi z útulku neměla. Ve zmíněných novinách je přímo rubrika, kam lidé mohou svoje články posílat a ty vybrané se pak opravdu dostanou do vydání.

Stejně jako vedoucí zvířecího útulku, tak i redaktor mi řekl o důležitosti fotografie, která je většinou nedílnou součástí článku a slouží k upoutání pozornosti čtenáře. V novinách je to však složitější než na facebookovém profilu útulku, a ne ke každému článku v médiích je fotografie přiložena. *„Přestože by měla fotka článek doplnit, ne vždycky je na ni místo. Proto se pak vybírá, k jakému článku se přidá a k jakému ne. Někdy se to dělá i tak, že je stěžejní fotka a pod ní se napíšu třeba jen dvě nebo tři věty. Pochopitelně v mnoha případech je fotka u článku nutností, protože dokresluje nebo zdůrazňuje a mnohdy třeba i přesně vysvětluje, co je ve článku napsaný. A mnohdy právě dobrá fotka upoutá čtenářovu pozornost a kolikrát i proto, že tam je, si článek přečte,“* řekl mi redaktor týdeníku.

Redaktor, stejně jako vedoucí útulku, mi sdělili, jak se taková zvířata v útulku fotí. *„Je potřeba, aby se fotograf v jistém smyslu do těch opuštěných zvířátek vžil, že nemají domov a že potřebují svého pánička. Všechny ty opuštěné kočky a psi ale nutně nemusí v útulku smutnit, přesto je pro takovou reportáž lepší, když je na fotkách smutek zvířete zřejmý. Fotím je tedy tam, kde tráví většinu svého dne a to jsou hlavně klece nebo kotce,“* dodal redaktor. Mě na odpovědích obou informantů zaujalo, že přesto, že jsou výpovědi naprosto odlišné, shodují se v myšlence zapůsobení na čtenáře či potenciálního majitele zvířete.

Při mojí poslední návštěvě redakce se připravoval článek o zvířatech, která skončí v útulku kvůli oslavám Nového roku. Jelikož redaktor ví, že mám psa, vyžádal si ode mě jeho fotku. Po zhlédnutí mnoha fotografií na mém mobilu si vybral tu, kde byl po napadení jiným psem následně ošetřen na veterinární klinice. Na fotografii tedy ležel na svém pelech a hlavu měl ovázanou obinadlem. Fotka se mu líbila a použil ji jako ilustrační foto pro svůj článek, jelikož pes na ni působil velice smutně. Bylo to jednoznačně vidět z obvázané hlavy i ze schouleného těla. Redaktor tedy opět cílil na emocionalitu, stejně jako u fotografií zvířat v útulku.

Jednáním médií se zabývá Ignacio Ramonet v knize Tyranie médií, kde popisuje, jak jsou novináři hnáni konkurencí - zejména televizí, aby stále dokola sháněli nejrůznější senzace v podobě smrti, tvrdého násilí, a to celé nejlépe zalité v krvi. Dalším důležitým bodem shánění senzací je, když takové články a fotografie získá novinář jako první z konkurence a objeví se to co nejdříve v novinách či na webových stránkách „jeho“ novin. Podle zmíněné knížky je prý kolikrát až nemožné, aby si redaktor ověřil správnosti informací, které publikuje a může se tedy stát, že jsou poté čtenáři manipulování zkreslenými informacemi (Ramonet 2003: 48). V tomto případě se tedy může jednat o to, že ne všechny články a fotky z útulku jsou úplně takové, jak si čtenář přečte nebo pochopí. Pro noviny či televizi musí být taková kauza vždy alespoň nějakým způsobem zajímavá či konfliktní. Proto se někdy můžou zdát fotka, reportáž či článek nadnesené nebo pro někoho třeba až nepravdivé. To možná chtěl Ignacio Ramonet ve své knize vyjádřit.

5.4 Jak vznikají reportáže, které tvoří reportéři

Televize je u diváků oblíbená, jelikož se v ní setkáváme jak s auditivními prvky, tak i s vizuálními. Stává se zajímavější, je více technicky vyspělá a informace jsou dostupnější než například v novinách, kde se jedná především o text (Thompson 1995: 77).

S reportážemi o opuštěných či týraných zvířatech se v televizi můžeme setkávat častěji než v novinách. Jedním z důvodů je, že lidé mohou sami posílat své podněty na reportáže do různých televizních stanic. Reportéři pak obvykle reportáž opravdu připraví a následně je odvysílána v televizi.

Případ týrané fenky, o které jsem psala výše, se objevil v televizi až po prvotním impulzu ze strany tamního deníku. Následně bylo o fence několik reportáží o jejím zdravotním stavu, o možnostech adopce, novém majiteli a další. Majitel fenky mi poskytl rozhovor a dozvěděla jsem se, že i s ním byly reportáže natáčeny. *„První byla v útulku, když jsme si pro fenku přijeli. Vzpomínám si, že to byla televize NOVA a šlo ji teda hlavně o emoce. Dělali rozhovor s ošetřovatelkou, která se v půlce věty rozbrečela, zakryla se a řekla, ať ji netočí. Reportér jí však řekl, že to je dobře, že potřebují vidět nějaké emoce.“*

Pokud by nebylo vidět, jak ošetřovatelka pláče, zaměstnanci televize by nemuseli brát záběr jako dostatečně telegenický. Nemuselo by být tolik zřejmé, co se záběrem snaží vyjádřit, jelikož podle nich se pravda nedá zachytit na film, a proto je třeba scénu dobře zinscenovat. Pak je taková scéna sice falešná, ale pro ně přijatelná a estetická (Thompson 1995: 43).

„Druhou reportáž přijela točit televize PRIMA. Stavili se u nás doma, což pro nás nebylo úplně vhodné. Ne že bychom chtěli něco skrývat, ale stavěli jsme nový plot. Nicméně volili takové záběry, kde rozestavěný plot nebyl vidět. [...] Třetí reportáž točili nedávno z televize NOVA. Stavovali se u nás doma, nicméně mě nezastihli. Až asi na třetí pokus mě konečně doma zastihli. Fenku si natočili na poli za domem, ale rozhovor už jsem dávat nechtěl. Použili starý záběry ještě z přebírání v útulku.“

Přestože majiteli fenky nebylo příjemné, že s ním byly několikrát točeny reportáže, chtěl, aby se lidé, kteří se o celou kauzu zajímali, mohli podívat, že se má pes dobře. On sám

se prý zviditelňovat nechtěl. Strpěl to ale také proto, že při domlouvání adopce byl ze strany útulku srozuměn s tím, že s ním reportáže budou točeny a měl by to respektovat.

5.5 Jak média pomáhají chodu útulku

Mimo to, že masmédia plní funkci zábavnou a informativní, poučnou, vzdělávací, vytváří také kulturní produkty, ale zároveň se stávají extrémně silnými poli, na kterých jsou vedeny třeba i politické boje (Spitulnik 1993: 303). Proto se často stává, že média jsou takzvaně „kupována“ například formou inzerce určitého subjektu a některé zprávy se tak v televizi či novinách objevují více než ty, ve kterých si reklamu či inzerci nikdo nezaplatil. S něčím podobným se setkal i můj informant - redaktor týdeníku, který v té době pracoval pro jiný deník. Kdysi, několik dní před jednou z největších akcí, která je již mnoho let nedílnou součástí města a přijíždějí na ni lidé ze všech koutů republiky i ze zahraničí, se ani jediná věta o této monstrózní akci neobjevila v jednom z tamních nejčtenějších nezávislých tiskovin jen proto, že vedení za tuto zprávu nedostalo zapláceno. Proto není tajemstvím, že se někdy, i když tedy spíše výjimečně a v žádném případě to není pravidlem, některé zprávy, ač je čtenáři či diváci vyhledávají, staví až na druhé místo.

Články nebo reportáže o zvířatech z útulku rozhodně nezabírají hlavní místo ve večerních zprávách a na titulních stranách prestižních novin. Pokud se o ně zajímají média, většinou s sebou konkrétní případ nese něco zajímavého pro diváky a čtenáře, kteří zrovna nemusí články o útlcích a o opuštěných zvířatech vyhledávat. Z velké části jsou tyto články nebo reportáže postaveny na kauze týrání zvířat, které už necílí jen na azyly pro opuštěná zvířata. Pokud se však reportáže v jakýchkoli médiích objeví, je to záruka toho, že je uvidí více lidí, více možných potenciálních sponzorů nebo budoucích majitelů, a právě tito lidé hrají pro útulek značnou roli.

5.6 Jak média pomáhají chodu útulku z pohledu jeho zaměstnance

Lidé, kteří jsou nějakým způsobem zprávou z médií či sociálních sítí osloveni, mohou být pro útulek opravdovým přínosem. Ať už proto, že si zvíře adoptují či alespoň přispějí penězi, granulemi nebo starými dekami. „*Samozřejmě, že je to jednodušší, když máme možnost naše zvířata vložit na Facebook, Instagram či třeba v neposlední řadě Twitter. Uvidí to mnohem víc lidí, než kdybychom tuto možnost neměli,*“ sdělila mi vedoucí útulku. Také se zamyslela nad případem týrané fenky a řekla mi: „*Je pravda, že kdyby se tolikrát ta kauza neobjevila v televizi, určitě by se na ni tolik peněz nevybralo.*“ Informantka v této větě sice použila jen slovo televize, nicméně první články, díky kterým si případu všimly právě televizní stanice, vyšly v novinách.

S větším zájmem veřejnosti a dalšími a dalšími reportážemi také ale mohou přibývat lidé, kterým se nemusí péče, kterou útulek zvířatům poskytne, líbit. Dobrovolnice mi řekla: „*Hlavně na Facebooku jsme se setkali s komentáři, kde nějací lidé rozpoutali velkou hádku ohledně jednoho nalezence. Vzpomínám si, že šlo o zázemí, ve kterém jsou zvířata umístěna.*“ Nakonec prý museli všechny komentáře smazat a až tím se vyhrocená situace uklidnila. Aby se neopakovala, občas útulek zakáže vkládání komentářů k příspěvkům, které předtím vložil na svůj facebookový profil.

5.7 Jak média pomáhají chodu útulku z pohledu redaktora týdeníku

Na přípravě a sepsání dobrého článku závisí to, jak moc čtenáře zaujme. To samé platí samozřejmě i u televizních reportáží nebo zpráv, které můžeme slyšet z rádia. Cílem vydaných reportáží je oslovit a zacílit na příjemce sdělení. Ti následně mohou být útulku prospěšní. „*Myslím, že média mohou útlukům velmi pomáhat. Může se jednat o sponzoring nebo může zpráva oslovit člověka, který by se zapojil do práce v útulku jako dobrovolník. Každopádně je to hlavně na konkrétních útlucích, zda se chtějí pomocí médií zviditelnit,*“ řekl

mi redaktor týdeníku a pokračoval: „*Rozdíl v médiích je pochopitelně obrovský. Většinu lidí oslovuje televize a velké celostátní deníky, kde by sice i malé zvířecí útulky měly mít své místo, ale je otázkou, jak dalece to tyto konzumenty osloví. Proto je možná lepší, ale nemusí to být vždy pravidlem, když články o útulcích prezentují oblastní neboli menší týdeníky, občasníky či různá regionální média. V tomto případě se to totiž lidí, kteří si tuto informaci přečtou, dotýká víc a osobněji, než když se v hlavních zprávách dozví o politických kauzách, válce v Afghánistánu či jak v Americe dopadl zápas Super Bowlu.*“ Nad jeho slovy jsem se zamyslela a v mysli mi vyvstala několik měsíců stará vzpomínka. Byla jsem u babičky, která tehdy měla na stole jeden prestižní celostátní deník, na jehož titulní straně si prezident USA Donald Trump třese rukou se severokorejským vůdcem. Přesto, že tato událost tehdy hýbala světem, babičku a tetu v těch samých novinách nejvíce zaujala zpráva až někde na osmé straně, kde se psalo o opuštěných a nemocných zvířatech. Jen bych chtěla zmínit, že babička s tetou bydlí v jedné malé vesnici mnoho kilometrů od města. Tím obě vlastně demonstrovaly slova redaktora, že konkrétní a hmatatelnější věci, navíc jsou-li v dosažitelném okolí čtenáře, jsou pro mnohé lidi bližší než „mediální bomby“, které jsou pro „obyčejné čtenáře“ mnohdy až příliš abstraktní.

Medializace nemusí mít jen světlou stránku v podobě nových sponzorů a podobně. Vždy je možnost, že se natáčení nebo článek mohou obrátit proti lidem s dobrým úmyslem, na což poukázala informantka výše, kdy se z nevinného facebookového příspěvku strhla v komentářích obrovská hádka. Nový majitel týrané fenky si uvědomoval možnosti negativního dopadu, který by mohla přinést reportáž na jeho zahradě, kvůli zatím nevhlednému plotu, který opravoval. Žádal tedy štáb, aby rozestavěný plot nebyl vůbec vidět, což nebyl problém a točilo se na jiném místě.

5.8 Závěr

V první podkapitole jsem psala o veřejné sbírce na týraného psa. V té je dosti viditelná odpověď na výzkumnou otázku *Jak medializace zvířat a jejich příběhů přispívá k fungování útulku*. Případem nalezeného psa se začala zabývat média, díky kterým se informace dostávala k lidem prostřednictvím novin, televize, internetu i rádia. Každý den přibývaly nové a nové zprávy o jejím zdravotním stavu a na několik dní se případ fenky stal neodmyslitelnou součástí hlavních večerních televizních zpráv. Tisíce lidí posílaly peníze a částka na účtu zuboženého psa se zastavila až na neuvěřitelných 756 000 Kč, které pokryly léčbu psa, následnou péči a v neposlední řadě slouží v útulku doteď jako finanční rezerva.

Ve druhé podkapitole jsem psala o člancích nebo příspěvcích, které útulek tvoří. Z výpovědi informantky je jasné, že medializace je pro ně velice důležitá a udržování kontaktu s příznivci útulku je součástí každodenní práce. Další dvě podkapitoly jsou jakýmsi porovnáním, jelikož se v nich píše o člancích a reportážích, které tvoří redaktoři a reportéři. Pro noviny ani televizi nejsou reportáže o útulcích stěžejní, nicméně pokud se objeví i v jiných médiích, než jen na internetových stránkách útulku, je jasné, že již oslovují daleko větší množství lidí.

Poslední tři podkapitoly v této kapitole pojednávají o tom, jak média pomáhají chodu útulku. Nejprve jsem shrnula mediální pomoc útulkům pro zvířata, v níž je cíleno na velký počet lidí, mezi kterými se nacházejí potenciální majitelé a především dárci. Tito lidé představují pro útulky opravdovou pomoc a možnost dalšího fungování. Na tuto podkapitolu jsou navázány dvě, kde prakticky popisují, jak média pomáhají chodu útulku z pohledu jeho zaměstnance a z pohledu redaktora týdeníku. Vedoucí útulku vidí v medializaci jakési ulehčení její práce, když má možnost vložit příspěvky na komunikační média a oslovit více lidí. Také tvrdí, že by se nikdy na týranou fenku nevybral tak velký peněžní obnos, kdyby se případ tolikrát neobjevil v médiích. Nicméně si je vědoma, že medializace s sebou nese i

stinné stránky, kdy šlo v tomto případě o nevyžádanou internetovou debatu o údajně nevhodném zázemí pro zvířata. Redaktor týdeníku si také myslí, že hlavní úlohou médií je oslovit sponzory či dobrovolníky, kteří by mohli v útulku vypomáhat.

6. Závěr

Počáteční kapitolou celé bakalářské práce je Human-Animal Studies. Snažila jsem se vysvětlit toto teoretické východisko a v rámci své práce se k němu vracím například v souvislosti s interakcí člověka a psa. V další kapitole Metodologie jsem psala o terénním výzkumu, tedy jak začal a kdo byli moji informanti. Terénní výzkum byl základem pro celou moji práci a je s ním také v celém textu pracováno.

Kapitola Útulky pro zvířata, byla přípravou pro zodpovězení výzkumné otázky *Jak medializace zvířat a jejich příběhů přispívá k fungování útulku*. Prvně jsem se zmínila o komunikaci mezi člověkem a zvířetem, která je pro redaktory a reportéry nedílnou součástí dobrého článku či reportáže, jelikož právě prvky této komunikace diváky a čtenáře nejvíce upoutají – tedy například použití vizuálního materiálu zobrazujícího upřený pohled psa do kamery či fotoaparátu. V podkapitole o zvířatech, která se do útulku nejčastěji dostávají, jsem psala o městské policii a strážnících, kteří nalezená či opuštěná zvířata do útulku vozí, ale také se snaží pomocí Facebooku dát vědět, že je zvíře do útulku převezeno. Uživatelé Facebooku, kteří tento příspěvek na profilu městské policie uvidí, mohou následně text sdílet nebo komentovat a zvýšit tak šanci, že se zvíře dostane zpět k majiteli. V této kapitole jsem se také zmínila o adopci zvířete. Konkrétní případ adoptované fenky jsem následně rozepsala v kapitole Média a útulky pro zvířata. Poslední podkapitolou jsem ukázala, jak v útulku pro zvířata vypadá běžný den. Zde jsem se také prvně dozvěděla, jak je medializace pro útulek důležitá a zaměstnanci sami snaží útulek zviditelňovat.

Další kapitolou byla kapitola Média. Tato kapitola byla opět přípravou a teoretickým podkladem pro zodpovězení výzkumné otázky *Jak medializace zvířat a jejich příběhů přispívá k fungování útulku*. Právě na tuto teoretickou část o médiích jsem navázala další kapitolu Média a útulky pro zvířata. V ní jsem popisovala útulky pro zvířata a média z praktického hlediska. Zde byla první podkapitolou veřejná sbírka na týranou fenku.

Případem nalezeného psa se začala zabývat média, díky kterým se informace dostávala k lidem prostřednictvím novin, televize, internetu i rádia. O tomto případu věděla doslova celá republika a příběh týraného psa chytil za srdce obrovské množství lidí. Díky lidem, kteří přispěli na účet zubožené fenky byly pokryty veterinární výlohy, další péče a část peněz ze 756 000 Kč slouží v neposlední řadě také jako finanční rezerva útulku. Druhá podkapitola pojednává o člancích nebo příspěvcích, které si sám tvoří útulek pro zvířata. Díky tomu, že jsem útulek několikrát navštívila a informanti mi zde poskytli rozhovory vím, jak moc je pro útulek medializace důležitá a že se sami snaží útulek zviditelňovat. V dalších dvou podkapitolách jsem porovnávala články redaktorů a reportáže reportérů. Vždy mají tyto mediální výstupy společný cíl v podobě oslovení daleko většího počtu lidí, než by tomu bylo pouze internetovými příspěvky útulku pro zvířata.

Poslední tři podkapitoly v této kapitole pojednávají o tom, jak média pomáhají chodu útulku. Je zde zmíněno, že hlavní pomoc představují lidé, kteří byli nějakým způsobem osloveni a seznámeni s případy nalezených zvířat. Mezi těmito lidmi se nacházejí dárci a potenciální majitelé, kteří jsou právě tou hlavní pomocí pro útulek. Na tuto podkapitolu jsou navázány dvě další, kde prakticky popisují, jak média pomáhají chodu útulku z pohledu jeho zaměstnance a z pohledu redaktora týdeníku. Pro vedoucí útulku je medializace vložení příspěvků na komunikační média a tím ulehčení práce z toho důvodu, že je tak schopna sama oslovit více lidí. Ví však i o negativních stránkách medializace z vlastní zkušenosti, kdy musela rázně ukončit internetovou debatu, kde se rozebíralo prý nevhodné zázemí pro zvířata. Redaktor týdeníku si také myslí, že hlavní úlohou médií je oslovit sponzory či dobrovolníky, kteří by mohli v útulku vypomáhat.

Aby mohly útulky pro zvířata fungovat, musí využívat sílu médií. Bez pomoci médií by nebylo možné udržet plnohodnotný chod útulku.

7) Seznam použité literatury:

Abrell, E. L. 2016. *Saving Animals: Everyday Practices of Care and Rescue in the US Animal Sanctuary Movement*. Available at:

https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.cz/&httpsredir=1&article=2364&context=gc_etds [7. 2. 2019]

Alger, J. M., S. F. Alger 1999. *Cat Culture, Human Culture: An Ethnographic Study of a Cat Shelter*. Available at:

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.570.9220&rep=rep1&type=pdf> [2. 2. 2018]

Animoterapie 2009. *Dělení animoterapie podle typu zvířete*. Dostupné na:

<http://www.animoterapie.cz/deleni-typ-zvirete.htm> [7. 2. 2019]

Bowlby, J. 1969. *Attachment and Loss: Volume 1: Attachment*. Available at:

<https://www.abebe.org.br/files/John-Bowlby-Attachment-Second-Edition-Attachment-and-Loss-Series-Vol-1-1983.pdf> [27. 2. 2019]

Budka, P., J. Kraemer, M. Slama, S. Yeager 2016. *Facebook as Research Field and Research Platform*. Available at: [http://www.media-](http://www.media-anthropology.net/file/eseinar_facebook_opening_statements(1).pdf)

[anthropology.net/file/eseinar_facebook_opening_statements\(1\).pdf](http://www.media-anthropology.net/file/eseinar_facebook_opening_statements(1).pdf) [2. 2. 2018]

Corson, S. A., E. O. Corson, P. H. Gwynne, L. E. Arnold 1975. Pet-Facilitated Psychotherapy in a Hospital Setting. *Current Psychiatric Therapies* 15: 277-286

Česko. Zákon č. 246 ze dne 29.05.1992 na ochranu zvířat proti týrání, in Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-246> [7. 2. 2019]

- Exner O. 2014. *Útulky pro opuštěná zvířata fungují přes dvacet let*. Dostupné na:
http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/zivot_v_praze/sluzby/utulky_pro_opustena_zvirata_funguji_pres.html [7. 2. 2019]
- Gibas, P., K. Pauknerová, M. Stella, et al. 2011. *Non-Humans in Social Science: Animals, Spaces, Things*. Červený kostelec: Pavel Mervart
- Lévi-Strauss, C. 1996. *Myšlení přírodních národů*. Praha, Dauphin
- Machek, J. 2010: *Vyjádření MZE k problematice zřizování útulků a tzn. depozit*. Dostupné na:
<http://www.santakocici.cz/vzdelani/vyjadreni-mze-k-problematice-zrizovani-utulku-a-tzv-depozit/> [28. 9. 2018]
- McLuhan, M. 1991. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Praha: Odeon
- Mediaguru 2019. *Médium*. Dostupné na: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/medium/> [7. 2. 2019]
- Müllerová, H., V. Stejskal 2013. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia
- Reichel, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada publishing a. s.
- Spitulnik, D. 1993. *Anthropology and Mass Media. Annual Review of Anthropology*. 293 – 315. Available at: http://www.philbu.net/media-anthropology/Spitulnik_MediaAnthro.pdf [27. 1. 2019]
- Strauss, A., J. Corbinová 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert
- Thompson, J. B. 2004. *Média a modernita. Sociální teorie médií*. Praha: Karolinum.

Týdeník policie 2019. *Na Václavském náměstí se muž polil hořlavinou a zapálil se, uhasili ho náhodní svědci.* Dostupné na: <https://tydenikpolicie.cz/na-vaclavskem-namesti-se-muz-polil-horlavinou-a-zapalil-se-uhasili-ho-nahodni-svedci/> [1. 3. 2018]

Útulek 2011. *Dary pro zvířátka v útulku.* Dostupné na: Zdroj byl anonymizován [28. 9. 2018]

Útulek 2013. *Aktuální informace.* Dostupné na: Zdroj byl anonymizován [28. 9. 2018]

Útulek 2014. *Provozní řád útulku pro opuštěná zvířata.* Dostupné na: Zdroj byl anonymizován [28. 9. 2018]

Vandrovcová T. 2015. *Sociologie zvířat: přehledová stat' o oboru Human-Animal Studies.*

Dostupné na:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c7/a4021/f96/NS15-

[1_Sociologie%20zvirat.pdf](https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c7/a4021/f96/NS15-1_Sociologie%20zvirat.pdf) [7. 2. 2019]

Vandrovcová T. 2016. *Animal Studies.* Dostupné na: <http://humanimal.cz/> [7. 2. 2019]